

ALTINDAĞ İLÇESİ'NDE ÇEVRE EĞİTİMİ: "YEŞİL SINIF MODELİ" UYGULAMALARI*

Naim UZUN**

Dünya nüfusunun hızla artması, buna paralel olarak insanların her geçen gün artan ihtiyaçları ve kaynakların bilinçsizce tüketimi, denge halinde olan doğanın yıpranmasına ve önemli çevre sorunlarının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu nedenlerle 1972 yılında Birleşmiş Milletler, Stocholm'de düzenlediği konferansla bu konuyu ilk defa gündeme getirmiş ve o günlerden bu güne, tehditlerin artmasıyla beraber çevre sorunları dünyanın gündemini en çok meşgul eden konulardan biri olmuştur.

Beklenen olumsuzlukların yaşanmaması ve yaşanabilir bir doğanın devamlılığı için çeşitli çalışmalar yapılsa da insanların bu konuda eğitilmesinin en etkili yol olduğu görülmüştür. Diğer bir deyişle, toplumun tüm kesimlerinin çevre konusunda bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi, duyarlı ve olumlu davranış değişikliklerinin yaratılması, doğal çevrenin korunması, doğanın tahrip edilmeden kullanılabilmesi ve tahrip edilmiş doğanın yeniden kazanılmasının temelinde "eğitim" yatmaktadır.

Konuyla ilgili yeni öğretim programları incelendiğinde, çevre eğitimine büyük ölçüde önem verildiği görülmektedir. Ders kitaplarında görsel materyallerin sıklıkla kullanılması, proje vb. etkinlikler planlanarak dersin öğrenci merkezli işlenmesi, öğrencilerin ilgisini çekmede ve derse katılımın artmasında önemli rol oynar.

Altındağ İlçesi'ndeki okullara göz atıldığında çevre eğitimi konusunda eksikliklerin olduğu ve öğrencilerin çevre bilincinin yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir. Bunda okullardaki eksikliklerin yanında, sosyo-ekonomik yapı, ebeveynlerin eğitim düzeyi gibi faktörler önemli bir yere sahiptir. Bazı bireylerde, var olan durumdan kaynaklanan, doğaya karşı saldırgan bir tutum göze çarpmaktadır. Altındağ bölgesindeki çevre sorunlarının giderilebilmesi ve doğanın sağlıklı sürekliliği için bu bireylerdeki negatif tutumun olumlu davranışlara dönüştürülmesi kaçınılmazdır. Bu noktada etkili bir "Çevre Eğitim Modeli" zorunlu olmaktadır.

Son yılların literatürlerine bakıldığında, bireylerin çevre sorunlarını çözme ve doğayı koruma hedefli aktif katılımlarını sağlama konusunda "Yeşil Sınıf Uygulamaları"nın en etkin yöntemlerden biri olduğu görülmektedir. "Yeşil Sınıf Modeli"nde öğrenciler sınıfta çeşitli bitkiler yetiştirerek sınıfı küçük bir doğa ortamına dönüştürür, buna paralel olarak okulun çevresinde açık alan çalışmaları ve çeşitli etkinlikler yaparak doğayla iç içe kalma ve doğanın güzelliklerini yaşama şansına sahip olurlar. Bu etkinlikler aktif öğretim yöntemlerine uygun olarak öğrenci merkezlidir ve öğretmen yönlendirici konumdadır. Sonuçta, öğrenciler çevreye karşı olumlu tutum ve davranışlar kazanarak çevrenin korunmasında aktif rol oynamaktadırlar.

Bazı gelişmiş ülkelerde sıklıkla kullanılan bu modelin bölge okullarında uygulanabilirliği merak edilerek 2004-2005 Eğitim-Öğretim yılında Seymenler İlköğretim Okulu'nda denemesi yapılmıştır. Uygulamaya bütün II. Kademe öğrencileri dahil edilerek çalışma yürütülmüştür.

Çalışmada, gerekli kuramsal bilgiler belli bir program dahilinde verilerek, mevsim şartlarına bağlı olarak uygulamalı çalışmalar Nisan ayında başlatılmıştır. Uygulamada, program dahilindeki saatlerde okul bahçesinde sınıfça çalışılarak her öğrenciye bir bitki hazırlanmış ve o bitkinin bakım sorumluluğu kendisine verilerek sınıfta yetiştirmesi sağlanmıştır. Bitkilerin arasında çeşitli çiçek türleri olmakla beraber, öğrencilere üretici bilinci kazandırma amaçlı domates, fasulye, biber, çilek vb. bitkileri yetiştirmeleri özendirilmiştir. Etkinlikte öğretmen tamamıyla yön gösterici konumdadır. Bitkilerin bakım ve gelişme sürecinde okulun yakın çevresine geziler düzenlenerek, açık alan çalışmaları yapılmış ve Türkiye'deki başka coğrafi bölgelere ait doğa CD'leri izletilerek öğrencilerin doğaya karşı farklı bir bakış açısı kazanmaları sağlanmıştır. Son olarak, elde edilen ürünler Haziran'da, okulun son haftası, "Doğa Sergisi" adı altında sergilenmiştir.

* Bu çalışma ile Nazım Akçan İlköğretim Okulu, Çevre ve Orman Bakanlığı, Ankara Büyükşehir Belediyesi, Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve ANÇEVA'nın işbirliğiyle düzenlenen "Çevre" konulu proje yarışmasında Altındağ Bölgesinde birincilik ödülü almış, projeksiyon makinesi ile ödüllendirilmiştir.

** Nazım Akçan İ.Ö.O. Fen Bilgisi Öğretmeni, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fak. Doktora Öğrencisi, nuzun@hacettepe.edu.tr

Uygulama boyunca gösterdikleri ilgi ve performanslarına göre bir grup öğrenci oy çokluğuyla seçilmiş ve bu sergide "Doğa Sergisi Görevlisi" adı altında görevlendirilerek ödüllendirilmiştir.

Söz konusu sergiyi çok sayıdaki öğrenci ve velinin yanında, davetli olarak Altındağ İlçe Kaymakamı Sayın Mustafa Altıntaş, Altındağ İlçe Milli Eğitim Müdürü Sayın Fikret Yılmaz ve bölgedeki diğer okul müdürleri gezerek beğenilerini dile getirmişlerdir.

Yaşanan bütün aşamalar sırasında öğrencilerin ilgileri, enerjileri, heyecanları ve mutlulukları görülmeye değerdir. Bunun yanında, öğrencilerin çevresel bilgi, tutum ve davranışlarında önemli derecede olumlu bir değişiklik görülmüştür.

Benzer bir uygulama bu yıl Nazım Akcan İlköğretim Okulu'nda Tarım dersi kapsamında yapılmaktadır. Çalışmaya aynı şekilde II. Kademe öğrencileri dahil edilmiştir. Bunun yanında, ana sınıfı öğrencilerine tohum çimlendirme, çelikle bitki üretme, ayırma (toprağa organik atıklar karıştırılarak çürümelerini gözlemleme) gibi etkinlikler düzenlenerek, çocukların erken yaşta çevresel algılarını geliştirmek ve doğa sevgisi aşılama amaçlanmaktadır. Uygulama devam etmekte olup okulun son haftası öğrencilerin ürünleri "Doğa Sergisi" adı altında sergilenecektir.

Daha önce bahsedilenlere ek olarak, bir çok bilimsel araştırma sosyo-ekonomik düzeyin yüksek olduğu bölgelerde de, öğrencilerin çevre bilincinin düşük olduğunu ve "ben-merkezci" duygusuyla doğaya zarar verildiğini ortaya çıkarmıştır. Dolayısıyla, özellikle sosyo-ekonomik düzeyin düşük ve yüksek olduğu bölgelerde, öğrencilerin doğaya karşı olumsuz tutumlarını pozitif yöne çevirmek ve bireylere doğa sevgisini aşılama için "Yeşil Sınıf Modeli", okul öncesi eğitiminden başlanarak bütün öğretim seviyelerinde uygulanmalıdır.

Bunun yanında, çevre eğitiminin disiplinler arası bir öğrenme yaklaşımı olduğu bilinerek, sadece belli derslerde değil, dersin amacına uyarlanarak çoğu derste çevre eğitime yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

Unutulmamalıdır ki doğa bize sadece bir süreliğine emanet edilmiştir.

Emanetimizi sonraki nesillere en iyi şekilde teslim etmeliyiz.

Kaynakça:

- Aldrich, M. and Benjamin (1997), *Environmental Education*, London: The IEA Education and Training Unit and the IEA Environment Unit.
 - Brisk, M.A. (2000), *Çevre Dostu 1001 Proje, Öğrenciler İçin Uygulamalı Çevrecilik Eğitimi*, İstanbul: Beyaz Yayınları: 109.
 - Çevre Bakanlığı (1998). *Çevre Notları*, Ankara: Çevre Eğitimi ve Yayın Dairesi Başkanlığı.
 - Doğa Derneği, "Çevre Eğitiminin Hedefleri", <http://www.dogaderneği.org/?sayfa=64> (02.08.2005)
 - Selby, D. (2000) "A Darker Shade of Green: The Importance of Ecological Thinking in Global Education and School Reform" *Theorie into Practice* 39 (2), 88-96
 - Sevinç, M. (2003) "Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar", Morpa Yayınları, 50-66.
 - Uzun N. ve Sağlam N. (2005) "Orta Öğretim Kurumlarında Çevre Eğitimi ve Öğretmenlerin Çevre Eğitim Programları Hakkındaki Görüşleri" (Sözlü Bildiri) XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Bildiriler Kitabı, Cilt 2, 573-579 s., 28-30 Eylül 2005, DENİZLİ
 - Uzun N. ve Sağlam N. (2005) "Sosyo-Ekonomik Durumun Çevre Bilinci ve Çevre Akademik Başarısı Üzerindeki Etkisi" *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (29), 194-202 s.
-